

בדרום אפריקה

מצבא-שדה - אל „כוח משטרתי“

המאורעות בדרום-אפריקה פרצו, בסוף מרס וראשית אפריל, בפתאומיות דרמטית. אך יש סימנים לכך כי לא היו כה בלתי-צפויים. והכונה כאן לא-רדוקא לאותן הערכות — כזו של קומנדר סטיפן קינג-הול, ההוגה והסופר הבריטי הידוע בשאלות מדיניות ובטחונות, לאחר ביקורו בראשית מרס בדרום-אפריקה — בהן הוצגה אפשרות פרוץ התקוממות-מזוינת רחבה של האפריקנים. (יצוין אמנם שאף בהערכתו הנ"ל של ס. קינג-הול, למשל, ההנחה היתה כי התקוממות כזו לא תתכן בודאי „לפני עשר — חמש-עשרה שנה“; ואחת הסיבות לכך היא שכל עוד רצועה של טריטוריות בריטיות — שתי הרודסיות — ופרוטגוליות — מזמביק ואנגולה — מפרידה בין ה„איחוד של דרום-אפריקה“ לבין שטחים העומדים על סף העצמאות-הכושית — אינה צפויה בודאי זרימה נכרת של נשק אל תוך כפרי הילידים הדרום-אפריקאיים ושכנותיהם). אלא שבניתים הופיע סימן משבר-פורענות שהנו חשוב אולי מההערכות הנ"ל. מזה כמה זמן הכירו הנהגת מערכת-ההגנה הדרום-אפריקאית וחוגי השלטון-המדיני בכך כי יש לצפות להתגברות המתיחות ולפרוץ מהומות בקנה-מידה נכר — ואולי אף להופעת אותו סוג של חבורות שהתכנון הבטחוני הדרום-אפריקאי כבר התרגל-מראש לכנותן במונחי „גריליה“ ו„כוחות מלחמת-חזית“. ראית-נולד זו הרחיקה-לכת עד כדי קבלת החלטה על שידוד ארגונים של כוחות-ההגנה הדרום-אפריקאיים מיסודו — דבר שישנה לו משמעות מוחשית לא רק ביחס לסדר-הבטחון הפנימיים של אפריקה-הדרומית אלא אף לגבי מסגרתה האסטרטגית של אפריקה בכללותה. הודעה מוסמכת של מיניסטר-ההגנה של דרום-אפריקה, בראשית דצמבר 1959, סימנה את קויה הבולטים של תמורה מרחיקה-לכת זו, שהנה בעצם משולשת: במושגים — במבנה — ובחימוש.

למערב' היתה, בשלב הראשון, דיכוי מהומות פנימיות אפשריות — ואילו לאחר זאת נועדו הם להתרכז באזורי-אימונים, על-מנת שיצוידו לקראת כל מבצע צבאי נוסף שיידרש בשביל שמירה על שטרי-הכניסה אל יבשת-אפריקה

להבנת נקודת-המוצא של ההתפתחות החדשה חשובה הפיסקה-הפותחת שבהודעה זו: — „עד לפני זמן לא-רוב המשימה אשר הובאה-בחישובן בשביל, כוחות-ההגנה הדרום-אפריקאיים' במקרה של, מלחמה בין מזרח

יחידת גריליה, מורכבת מקציר
נים וחילים תושבי העיר קייפ
טאון — בשעת אמן.

המשרתים, כגון חיל-הנדסה, קשר, חימוש, אס-פקה ועוד, בהתאם למגמות החדשות — וכן במערכת יחידות-ה"קומנדו", אשר לה נודעת בדרום-אפריקה מאז (ועוד יותר — במסיבות החדשות) חשיבות ראשונה-במעלה. שכן יחידות אלו (המכונות גם "התאגדויות-קלעים") מקיפות את כל האזרחים ה"אירופאיים", בגיל מ-17 ועד 45 שנה, בעלי הכושר-הגופני המתאים. הן מתאמנות ביריה ובתרגול טקטי בסיסי. חובת-האימון חלה על כל אותם בני 17—25 שאינם נמנים על "כוח-האזרחים הפעיל", הקולט רק כ-50% מביין אנשי השנתונים — ועיקר-אי-מונם מתחלק כרגיל על פני 4 שנים. יחידות-ה"קומנדו" עשויות להקרא-אל-הנשק בכל רגע של צורך. כמובן, שעיקר תכליתו של כוח זה, אשר לפי מספרי האוכלוסיה הלבנה עשוי למנות למעלה מ-200 אלף איש (אם כי במסגרת היחידות המתאמנות כלולות בכל שנה נתונה רק רבבות אחדות) היא ה"שמירה על השקט הפנימי", הן במקרה של מהומות בערים ובעיירות והן במצבי תסיסה באזורים כפריים. כל "קו-מנדו" הוא מעין גדוד, המונה (לפי החבלים השונים) מ-500 ועד 1000 איש, הכל לפי חלוקת האוכלוסיה הלבנה וצפיפותה באותו אזור-מקומי מסוים. יחידות אלו מתחברות ל"קבר-צות-קומנדו", מעין בריגדות נפתיות, הנקראות מעתה על שם אישים דגולים של העבר הדרום-אפריקאי ומנהיגים צבאיים (בעיקר — על שם מפקדי ה"בורים", במלחמות שנלחמו בשעתם נגד הבריטים). השלב השני, שבביצועו הוחל עתה, חל על עיקר כוחה הצבאי של דרום-אפריקה: "כוח-האזרחים הפעיל", שמנה 52 רגי-

במקרה של חוקפנות. אימונו של צבא-דרום-אפריקה כוון בעיקר להכשרתו למשימה זו, וארגונו של "כוח-האזרחים" (צבא מיליציוני-טריטוריאלי, בעל מסגרות יחידתיות קבועות-המערה) עוצב בצורת קורפוס-משורין. סכר-מים גדולים הוצאו מאז 1948 על כלי-נשק חדישים "מקובלים" בשביל כוח משורין זה. ציוד זה עודנו מוחזק במחסנים הפזורים בארץ כולה, ומצוי לשימוש מידי לכשיידרש.

ציוד זה כלל, איפוא, מאות רבות של טנקים, תותחים-מתנעיים משורנים ושאר נשק כבד לסוגיו. אחד הגורמים החזוניים שהכריעו בענין התמורה שבאה באחרונה — מקורו בסביבתנו; שכן:

.....מאורעות השנים האחרונות במזרח-התכון ובאפריקה הביאו לסגירת הבסיסים הבריטיים עליהם צריכים היינו להשען, והתכניות להקמת ארגון להגנת המזרח-התכון ע"י ארצות ה"קהליה-הבריטית ירדו מן הפרק, בדיקה חודרת של המצב, והתבוננות שקולה במהלך המאורעות באלג'יריה, הוכיחו כי בעתיד הנראה לעין עיקר המשימות האפשריות לכוחות-ההגנה הדר-אפרי. עשוי להתבטא בלוחמה מקובלת נגד כוחות-תוקפנות בעלי זיון קל — כמובן, בנוסף על מילוי תפקידיהם הרגילים בתחום הבטחון-הפנימי; ועל כן היה זה הכרחי להתאים את ארגונם, אימונם וציודם של כוחות ההגנה הדר-אפרי לתמורה זו במצב.

ראשית כל פתחו בשידוד ארגונם של חיל-האוויר והכוחות-הימיים, והוא כבר הושלם. אשר לכוחות-היבשה, חולק התהליך לשני שלבים. בראשון הוכנסו שינויים בחילות המסייעים-

אחד השינויים העיקריים יהול בתחום מידת-איזונו ואופן-אימונו של "כוח-האזרחים". וכאן חשובות הנחות-המוצא של מתכנני המבנה החדש. ושוב, מוטב לצטט כאן כלשונה את הודעת מיניסטר-ההגנה:—

„לוחמה חתרנית“

„הופעתן, בתחום אמנות-המלחמה, של צורות „מלחמת-חתירה“ בדומה לאלו המופעות עתה, למשל, באלג'יריה — יש לחשוב כי השמיעה את צלילי פעמון האשכבה לטיפוסי העוצבות והיחידות בהן הורגלנו במסעי-המלחמה הקודמים באפריקה. להדיפת התקפותיהם של יסודות חתרניים יצלחו כיום יותר-מכל כוחות-בטחון מהירים וקלי-שריון. סיור-אווירי, הובלת-אוויר של גייסות, אספקה בדרך-האוויר, ושיתוף-הפעולה המהודק ביותר בין יחידות הצבא וחיל-האוויר בכל הדרגים — כל אלה הפכו עתה לדברים אשר נודעת להם חשיבות מרובה. כן חיוני הוא כי תוגברנה עצמת המחץ, הניידות ואפשרויות התקשורת של גייסות-הקרקע. והיה הכרח להגדיל את מצבתי-מיהשלוס של היחידות, באופן שלעתיד תתקיימנה יחידות מעטות יותר — אך בעלות ארגון יעיל יותר.“

ועוד:

„בטחון-פנימי“

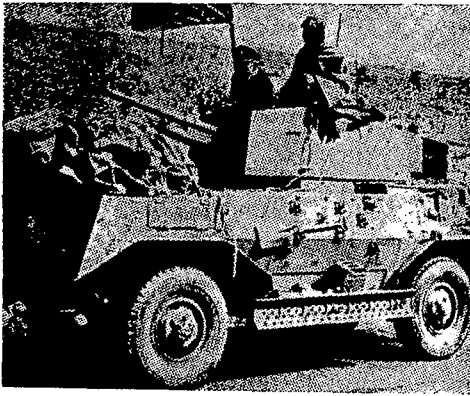
„...תיפקודו התקיין של הבטחון-הפנימי מצריך חלוקת יחידות „כוח-האזרחים“ על פני הארץ כולה, באופן שתהינה מצויות בנקל לרשות השלטון-האזרחי, באם יזקק הלז לצורה זו או אחרת של עזר או סיוע צבאיים במצבי-חירום. מפקדות היחידות צריך שתמצאנה בנקודות שנבחרו לפי צרכי הטיפול באזורי-ההמונות אפ-שריים; אך עם זאת חייב מיקומן להיות כזה שאת ריכוז הגייסות ואת ציודם ניתן יהיה לבצע במינימום של זמן“....

ומכאן — אל האימון עצמו:

מנטים (שלמעשה היתה עצמתם גדודית-מצומ-צמת) של חיל-רגלים וחיל-תותחנים (בצירוף מספר פלוגות וסוללות עצמאיות), ואילו מעתה ימנה 49 רגימנטים — קרוב ל-40 אלף חייל בסה"כ. במעשה זה של ראורגניזציה מצטלבים קוי-שינויים נפרדים אחדים. אחד מהם נוגע לתעמדתן ה„לשוני“ של היחידות — דוברות „אפריקאנס“ מזה, ודוברות-אנגלית מזה. עד כה היו 32 רגימנטים של דוברי-„אפריקאנס“ ו-20 „אנגליים“. ואילו מעתה יהיו 22 „אפריקאנס“, 14 „אנגליים“ — ו-13 „דו-לשוניים“. שינוי אחר קשור בהקמת רגימנטים אוניברסיטאיים. בקשר להתרבות מספר הסטודנטים, תהפוכנה מעתה לרגימנטים שלמים אחדות מיחידות-האימונים שבאוניברסיטאות — שכן אין הסטודנטים יכיר לים להשתתף באימוני סופי-השבוע של היחידות שבמקום-מגורי משפחותיהם (והרי „כוח-האזרחים הפעיל“ הנו חיל מיליציוני-מובהק!); ואילו ב„רגימנטים האוניברסיטאיים“ עורכים מעתה בשבילם מחנות-אימון רצופים וממושכים בימי פגרת-החורף (המקבילה, בדרום-אפריקה, לפגרת-הקיץ של חצי-הכדור הצפוני).

כן, בדרך כלל, יוגבר מעתה (פרט לאוניברסיטאות כנ"ל) האופי הטריטוריאלי של יחידות „חיל-האזרחים“, שמבנן יהיה צמוד במהודק למגורי האזרחים-החיילים, ותחומי איזוריהן יותאמו לחלוקתה בפועל של האוכלוסיה. אכן, תשאר עוד, לע"ע, אי-התאמה אחת. אם כי בין הנרשמים מדי-שנה לשירות (עם הגיעם לגיל 17) אחוז דוברי-„אפריקאנס“ הוא 65 — הרי בהצבת טירונים ליחידות שמורים לדוברי-אנגלית 41 אחוז (ועל-כן לדוברי-„אפריקאנס“ — 59 אחוז בלבד). אלא שבקשר לכך צפויה עוד, כנראה, הקטנת-מה במספר היחידות ה„אנגליות“.

המגמה הכללית בארגון החדש באשר להרכיב החילי היא הקטנת מספר יחידות-ארטילריה (כולל ארט. נ"מ כבדה), והסבתן ליחידות רגליים — או רגליים-משוריינים. ביחידות השריון (חיל-הפרשים לשעבר) נוגע הדבר פחות, כי שם מתבטאת התמורה, ברוב המקרים, במעבר מטנקים („צנטוריון“) לרכבי-משורין קל (כגון מכוניות-שריון „צלח-אדין“ ו„פרט“) — ובמיי-דה רבה מאוד נושאי-הגייסות „סרצן“, המשמשים גם במשימות של מכוניות-שריון).

מכונית שריון של רגימנט
ע"ש פילדמרשל סמאטס.

...עד כה לא קיבלו היחידות שבאיזורים כפריים שום אימון, בלתי־רצוף (דהיינו, בסדר פי־שבוע או בערבים — להבדיל ממחנות וכנסי־אימונים מרוכזים, הנמשכים ימים רבים או אף שבועות; — המער). עתה נראה זה כהכרחי כי גם הן תקבלנה אימון כזה, נוסף על מחנות־האימון הרצופים שלהן הנערכים מדי־שנה. אך את האימון הבלתי־רצוף ניתן להגשים רק אם אנשי־היחידה יוצבו לתוכה אך ורק מבין תושבי הסביבה הבלתי־אמצעית של מפקדתה. מעתה יוקצה על־כן לכל רגימנט אזור־חיול מסוים ומצומצם"....

יש ענין בבעיית היחידות ה"דו־לשוניות" — אשר עתה הוחלט להקים עוד שבע מהן, נוסף על שש ה"אוניברסיטאיות"; שכן גם גורם זה משפיע על ארגון מערכת־האימונים. הסידור שנקבע ליחידות אלו הוא כי אנ־שיהן יקבלו את אימונם הבסיסי בלשון־הבית שלהם, אך אימון־ההמשך ינתן על בסיס "חצי־חצי", בשתי הלשוניות־הרשמיות, לחליפין. הנחת־היסוד לסידור זה היא כי: —

"בני־הנערך במדינה מתמצאים במידה כזו בשתי הלשוניות עד שניתן לבצע נסיון מעין־זה תוך בטחון בהצלחתו."
אכן — אליה וקוץ בה:

...בתוקף המצב הכספי לא ניתן לאמן מדי־שנה אלא אלפים אחדים בלבד של טירונים־להצבה. בשנת־האימונים 1960 יהיה המספר 4000 איש בערך, גם מציאות הדיור והסידורים במחנות־האימון הקיימים הנה גורם־מגביל נוסף... היה הכרח לפרק מספר יחידות, באיזורים שלא יכלו לקיים יחידות אלו במלוא־תקנן. אך נעשה מאמץ להמנע ככל־האפשר משיבוש המערך. ובכל מקום שהיה הדבר אפשרי, הוסבו היחידות ולא בוטלו — על־מנת להבטיח רצי־פות־המשך, ולהשתמש מיטב־השימוש בידע ובנסיון רבי־הערך של קצינים וסמלים בעלי ותק־שירות"....

התמורות

"המשימה שלקראתה יש לארגן, לאמן ולצייד את כוח־האזרחים' מחייבת כי יוגדל מספרן

של יחידות־רגלים — תוך הפחתה מקבילה במספר יחידות ארטילריה ושריון. אך הכונה היא לקיים מספר מספיק של יחידות שריון וארטילריה, בשביל לשמור על יכולת תפעול יחידות מסוגי־חיל אלה ולתפחה, לקראת האפ־שרות שכוחות־ההגנה הדר־אפר', יידרשו להש־תתף במבצעים בצותא עם צבאות מערביים אחרים"....

אולי עוד יותר מאשר ע"י לשונה של הודעה זו, שצוטטה כאן כה רבות, בא לידי ביטוי המצב הנוכחי בכוחות ה"לבנים" הדרום־אפריקאיים באותם תצלומים ותיאורי־תרגילים המופיעים בזמן האחרון על־דפי "קומנדו", היר־חון של כוחות אלה. "תרגיל נגד־גריליה, ע"י משמר־נייד בחצי־האי של כף ב־1959"; "גיי־סות כוח־האזרחים של מדינת־אורניגה־החפשית הובאו במטוסים, ואצים אל עמדותיהם, בשעת תרגול נגד־גריליה ב־1958"; "קצינים וחיללים מכוח־האזרחים של קייפטאון, מחופשים בדמות אנשי־גריליה, בתרגיל במזרח חבל־הכף ב־1957"; "אזרחים של יחידת־קומנדו, בביצוע שריקת־שדה, במחנה סמוך לפרטוריה שבטרנס־ואל"; כאלו הן עתה התמונות והפעולות.

אכן, עם בוא משטר עבד־אנ־נאצר במצרים, והתפרקות כל התכניות למערך־הגנה "מזרח־תכוני", נראה שפסה וחדלה להתקיים עצם התכלית לקיומם של כוחות דרום־אפריקאיים בדומה לאלה שפעלו בשנות 43—1941 במדבר־המערבי, ובכך אולי הצד המענין־ביותר שבהת־פתחות החדשה הזאת בדר־אפריקה מנקודת־

רכת־ההגנה) מצד חוגים מקומיים האוהדים אותו. אך בדרום־אפריקה מצטרף לכך הגורם המקור־מ־המיוחד: — מציאותו של רוב אפריקני־כּוּשִׁי, המתחיל להתעורר, ולסכן את מעמדו השליט — ואת עמדותיו הבטחוניות — של המיעוט הלבן. ומכאן החריפות והקצוניות המיו־חדות שבשינויי־מבנם הנוכחיים של כוחות־צבא־האזרחים הדרום־אפריקאיים.

המבט המודרנית־תכונית. אך עצם התמורה במבנה הכוחות המזוינים שם משקף שני גורמים חדשים: אחד כללי ואחד מקומי־מיוחד. המגמה להקדשת חלק נכר מכוחות־הצבא ל־"אבטחת הארץ־פנימה" ("הגנת פני־השטח", כפי שמכנים אותה בצרפת) הנה אופינית כיום לרוב ארצות אירופה — ולא אירופה בלבד — בגלל החשש הגופני בפני "מלחמת־חתירה", חדירת חבורות־חבלה של הפולש, וסיוע לפולש (וחבלה במע־

החיים והגמות ביד הרצון

(סוף מעמ' 46)

שיקפיד בזמן תרגיל על כל כללי הזהירות והבטיחות, מובטח לו שבזמן קרב יהיו סיכוייו לשמור על חיי אנשיו וחד־ייד־הוא — ולהצליח במילוי משימתו — רבים יותר.

מפקד אשר מלא ימלא בחזית את כל חובותיו למצפוננו ולעמו, ויהיה מוכן להקריב את עצמו למען כך, ואשר נוסף לכך ינקוט את אמצעי־הזהירות האפשריים לגבי זולתו ועצמו, הרי ודאי שיצליח יותר.

חייל עז־נפש המסתכן ללא צורך והכרח — איננו גבור ואיננו חכם. ואילו הקצין הטוב יבצע בשלמות את כל המוטל עליו; ברם, תוך כדי כך, ישתדל להשלים בעצמו את המשימה עד הסוף, ולשם כך נחוץ כי ישאר בחיים.

דוּת: — חייל עשוי ללמוד את מלאכת איש־הרגלים שלו במשך, נאמר, שנה, אך המפקד הטוב איננו מצליח ללמוד את מלאכתו זו במשך תקופה מקבילה. איש הצות־השיריונאי עשוי ללמוד את מקצועו באופן מתקבל על הדעת בקורס הנמשך מספר חדשים; ואילו המפקד־השריונאי צריך תקופת־לימוד־ונסיון ארוכה פי כמה כדי ללמוד את מקצועו־הוא באופן מתקבל על הדעת. ולכן אין המפקד צריך לזל־זל בתרגיל, אף אם השתתף זה עשרות פעמים בתרגילים דומים. נסיון נוסף ודאי שלא יזיק, ומי יודע: אולי עשוי הוא אף להועיל?...

האימון והתרגילים מרגילים את החייל להתנהגות הנכונה בעת־קרב; ותכונות הנקנות בתרגיל עוברות באופן טבעי וכמעט ללא תשומת־לב מיוחדת, למצבי־מלחמה ממשיים. על־כן, הקצין